HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

יש אחריה היתר וקדושת ירושלים אין אחריה היתר: **גמ'** א"ר יצחק שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה קסבר [א]בית חוניו לאו בית ע"ז היא וקא סבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא דכתיב [1]כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה [ב]מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים מקיש נחלה למנוחה מה מנוחה יש אחריה היתר אף נחלה יש אחריה היתר אמרו ליה אמרת אמר להו לא אמר רבא האלהים אמרה וגמירנא לה מיניה ומ"ט קא הדר ביה משום קשיא דרב מרי דמותיב רב מרי קדושת שילה יש אחריה היתר קדושת ירושלים אין אחריה היתר ועוד תנן [ג][א]משבאו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה להם עוד היתר והיא היתה לנחלה תנאי היא [ד](דתניא) א"ר אליעזר [ה]שמעתי כשהיו בונין בהיכל (א) עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרה אלא שבהיכל בונין מבחוץ ובעזרה בונין מבפנים וא"ר יהושע [ב]שמעתי [ו]שמקריבין אע"פ שאין בית אוכלין קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים קדשים קלים ומעשר שני אע"פ שאין חומה [ג]מפני שקדושה ראשונה קידשה [ז]לשעתה °וקידשה לעתיד לבוא (ב) מכלל דר"א סבר לא קידשה לעתיד לבוא א"ל רבינא לרב אשי ממאי דלמא דכולי עלמא קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא ומר מאי דשמיע ליה קאמר ומר מאי דשמיע ליה קאמר וכי תימא קלעים לר"א למה לי לצניעותא בעלמא אלא כי הני תנאי דתניא אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי למה מנו [ח]חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו את אלו וקידשום אבל הראשונות בטלו משבטלה הארץ אלמא קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא ורמינהו [ט]אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר [2]ששים עיר כל חבל ארגוב וכתיב [3]כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה אלא למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום

השתא

יש אחריה היתר. כשחרבה שילה הותרו הבמות כדאמרינן במס' זבחים (דף קיט.) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה[י] זו שילה שנחו מלכבוש ואל הנחלה[כ] זו ירושלים למה חלקן הכתוב כדי ליתן היתר בין זו לזו: **גמ' בית חוניו.** מזבח חוניו. בנו של שמעון הצדיק בנה במה במצרים לשם שמים כדאמרינן במס' מנחות (דף קט:): **קסבר כו'.** דאיכא למאן דאמר התם שבנאה לשם ע"ז: **וקסבר קדושה.** שנתקדשה ירושלים אינה קדושה לעולם ומשחרבה הותרו הבמות: **לעתיד לבא.** כלומר משתחרב: **והיא היתה נחלה.** האמור בפסוק אל המנוחה ואל הנחלה: **קלעים להיכל.** קא סלקא דעתך במקום חומות היכל שיהא מזבח הבנוי בעזרה קרוי אשר פתח אהל מועד[ל] שאלמלא כן לא היו מקריבין עד שיגמר הבנין והם התחילו להקריב קרבנות משבאו שם בימי כורש כמו שכתוב בספר עזרא (ג) ועד עשרים ושנים שנה אחרי כן לא נגמר הבית בשנת שלש לדריוש האחרון: **בונין מבחוץ.** שהיו הקלעים פרוסים לפנים מעודי החומה שלא יכנסו הבונין לתוך ההיכל: **לאו מכלל דר' אליעזר.** דבעי קלעים סבר לא קידשה לאחר חורבן לפיכך פירסו קלעים במקום בנין וחזרו וקידשו בתודות ובשיר כדאמר במס' שבועות (דף טז.): **ומר מאי דשמיע ליה קאמר.** ולא משום צורך קדושה: **וכי תימא כו': את אלו.** עיירות נמנו בפ' בתרא דערכין[מ] לענין בתי ערי חומה לומר שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון ואין שם יותר מתשעה: **ולמה מנאום.** והלא הרבה היו שם והתם נמי תנן וכל כיוצא בהן: **ורמינהו.** מסקנא דמילתיה הוא דאמר לעיל הני תנאי פליגי בקידשה ולא קידשה:

הא

שמעתי שמקריבין בבית חוניו. קשיא היאך מקריבין שם בטומאה דהא גזרו טומאה על ארץ העמים ויש לומר דשמא לגבי הא לא גזרו חכמים טומאה כיון שמן התורה יכול להקריב: **ומאי טעמא הדר ביה משום קושיא דרב מרי.** הקשה הר"ר חיים ומתחילה היכי אמר למילתיה וכי לא היה יודע המשנה והלא הן שגורות בפי כל ועוד קשיא כיון דתנאי היא אמאי הדר ביה לימא אנא דאמרי כמאן דאמר לא קדשה לכך נראה להר"ר חיים דכ"ע מודו דמשבאו לירושלים נאסרו הבמות ושוב לא היה להן היתר והני תנאי בהא פליגי דמאן דאמר לא קדשה סבר דאף במקומו של מזבח אין יכולין להקריב עכשיו [נ] ומאן דאמר קדשה סבר דבמקום מזבח מותר להקריב אבל לא בבמה:

דכולי עלמא קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא. הקשה רבינו תם אמאי לא מייתי ראיה דרבי אליעזר אית ליה בפ' קמא דחגיגה (דף ג: ושם) דלא קדשה לעתיד לבוא דקאמר התם מעשה ברבי יוסי בן דורמסקית ומסיק אמר ר' אליעזר לך מקובלני מרבן יוחנן בן זכאי עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית מה טעם משום דהרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא ותירץ רבינו תם דמה טעם דהתם גמרא הוא דקאמר לה ולאו מילתא דרבי אליעזר היא ותדע דהא במשנה דמסכת ידים (פ"ד משנה ג) דתניא מילתיה דרבי אליעזר לא תנא לה והכי פירושה מה טעם מעשרין משום דכי האי גוונא אשכחן בערי ישראל שהניחום עולי בבל מלקדש למאן דאמר לא קדשה כדי שיסמכו עליהן עניי ישראל בשביעית וכל שכן עמון ומואב שהן חוצה לארץ שהניחום עולי בבל מלקדש למאן דאמר לא קדש' והניחום לעניים דהא לא מיירי בעמון ומואב שטהרו בסיחון אלא מיירי באותן שהניחו ישראל בצאתם ממצרים ולא כבשום והכי נמי משמע במסכת ידים (ג"ז שם) דחשיב להו עם בבל ומצרים שהן חו"ל והיא (ג) דחזקת הבתים (ב"ב דף נח.) דקאמר שלש ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל דמשמע דעמון ומואב שהיו בעבר הירדן היו מא"י מיירי בעמון ומואב שטהרו בסיחון ועוד הקשה ר"ת מהא דאמר במס' בילה (דף ה: ושם) ובר"ה (דף לא:) כרם רבעי היה לו לרבי אליעזר ובקש להפקירו לעניים וא"כ משמע דאית ליה קדשה לעתיד לבוא ומשום שלא היה רוצה לטרוח להוליכו לירושלים היה מפקירו לעניים שיוליכו אותו ויאכלוהו שמה דאי סבר לא קדשה והיה צריך לפדותו כאותו שבחוצה לארץ שצריך לפדותו אמאי היה צריך להוליך לירושלים וגם מה היו העניים מרויחים אחרי שצריך לפדותו וי"ל משום דבראשונה כרם רבעי שבארץ ישראל היה צריך להוליכו (ד) לירושלים גם בקש ר' אליעזר להוליכו משום דכל דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו והאי מייתי לה בבילה (ג"ז שם) ומכל מקום העניים היו מרויחים במה שהיו יכולים לחללו בשוה פרוטה כדשמואל והי דשמואל לא אמר למלתיה אלא בדיעבד כדמשמע לישנא שחללו היינו דווקא בזמן שבית המקדש קיים אבל בזמן הזה לא [ס] ואפילו לכתחילה והכי נמי איתא בשאלתות דרב אחאי בפרשת קדושים תהיו (סוף סימן ק') ומברך על פדיון עוכר לעשייתן וקלי ליה לדמי פדיוניה או ישליכם לנהר: [וע"ע תוס' ר"ה לא: ד"ה בקש]:

למה מנו חכמים את אלו. קשה אמאי מייתי הך ברייתא דלא מוכחא אלא דקדושה ראשונה לא בטלה והאיכא תנא דאית ליה בפ' הערל (יבמות דף פב:) דקדושה ראשונה ושניה יש להן הא שלישית אין להן דקדושה אחרונה לא בטלה וקדושת חוניו היתה לאחר קדושה [ע]שלישית (ה) ויש לומר דאפילו למאן דאמר קדושה אחרונה לא בטלה היינו דוקא לענין תרומה בזמן הזה אבל לכל מילי אחריני ודאי בטלה:

שאר

מסורת הש"ס

א) [מנחות קט:], ב) [זבחים קיט.], ג) שם קיב:, ד) [צ"ל דתנן], ה) שבועות טז. זבחים קז: עדיות פ"ח מ"ו, ו) [זבחים סב.], ז) חגיגה ג: [זבחים ס: קז: חולין ז. תמורה כא. ערכין לב: מכות יט. שבועות טז.], ח) ערכין לב:, ט) [תוספתא דערכין פ"ה שבועות טז.], י) [דברים יב], כ) [שם], ל) [ויקרא א], מ) [דף לב.], נ) להקריב עכשיו וכ"ש בבמה כצ"ל, ס) [כדאיתא בערכין כט.], ע) [ס"א שניה],

◆

תורה אור השלם

1. כִּי לֹא בָאתֶם עַד עָתָּה אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנַּחֲלָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: דברים יב ט
2. וַנִּלְכֹּד אֶת כָּל עָרָיו בָּעֵת הַהִוא לֹא הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר לֹא לָקַחְנוּ מֵאִתָּם שִׁשִּׁים עִיר כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן: דברים ג ד
3. כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרוֹת חוֹמָה גְבֹהָה דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ לְבַד מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד: דברים ג ה

◆

גליון הש"ס

גמ' וקידשה לעתיד לבוא. עי' ברכות דף סא ע"ב:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כשהיו בונין בהיכל עשו קלעים: (ב) שם לעתיד לבוא לאו מכלל דר' אליעזר: (ג) תום' ד"ה דכולי עלמא וכו' ומצרים שהן חוצה לארץ והיא דפ"ט דשביעית ומייתי לה בפ' מקום שנהגו דקאמר שלש ארצות לבעור יהודה: (ד) בא"ד צריך להוליכו לירושלים בקש ר' אליעזר ג"כ להוליכו כצ"ל: (ה) ד"ה למה וכו' ויש לומר. נ"ב משמע מסברת תוס' דמפרשי ראשונה אברהם ויצחק ויעקב שניה ירושת יהושע ואלו שניהם יש להם ביטול אבל שלישית ירושת עזרא אין לה ביטול וזה שלא כדברי התוס' שכתבו בפ' הערל דפי' יש להם היינו לומר דצריך לחזור לירושה כדי לקדשם ואין להם היינו לומר דא"צ דירושה עומדת היא דלא בטלה קדושתה וכמו שפרש"י לשם אלא דלרבינו חננאל ראשונה היא ירושת אברהם ויצחק ויעקב שניה ירושת יהושע ומשם ואילך קדשה לעולם ולר"י ורש"י ראשונה היא ירושת יהושע שניה היא ירושת עזרא ומשם ואילך קדשה לעולם ע"ש:

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"א מהלכות בית הבחירה הל' ג:

ע ב ג מיי' שם פ"ו הלכה טו [ופי"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו] סמג עשין קסג:

◆

מוסף רש"י

כי לא באתם עד עתה. בימי גלגל אל המנוחה כו' (זבחים קיט.). **והיא היתה לנחלה.** ההיא דכתיב בקרא דמשבאו אל המנוחה ואל הנחלה יאסרו הבמות (זבחים קיב:). **שמעתי.** מרבותי, **כשהיו בונין בהיכל.** בימי עזרא, **עושין קלעים.** במקום החומה ובונים את כתלי החומה אצל הקלעים, וכן לעזרות, **אלא שבהיכל בונין מבחוץ.** נתנו הקלעים לפנים מן החומה ובונים את החומה מבחוץ שלא יזונו עיניהם מן ההיכל, וקס"ד דהנך קלעים לרבי אליעזר כדי להכשיר העזרות להקריב קרבן דאם אין בית אין קרבן דקדושה ראשונה בטלה לה (שבועות טז.). **אע"פ שאין חומה.** בירושלים קודם שנבנית החומה (שם). **קדושה ראשונה.** של בית (מכות יט. זבחים ס: סב.). **ומר מאי דשמיע ליה קאמר.** ולא בא רבי יהושע לחלוק על רבי אליעזר, ולא שמעיה לרבי אליעזר דאמר לא קידשה (שבועות טז.). **למה מנו חכמים את אלו.** עיירות מנו חכמים בפרק בתרא דערכין שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון לענין מצות בתי ערי חומה והיה להם למנות עוד הרבה שלא מנאום (שם). **מצאו את אלו וקידשום.** לא פירש לי במה מקודשים ערי ארץ ישראל (שם. ובערכין לב: כתב: מפרש במסכת שבועות (שם) דמקדשי לה בשתי תודות ובשיר ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן). **אבל הראשונות בטלו.** שאין קדושת הארץ נוהגת בהן ואין בהן דין ערי חומה, **משבטלה הארץ.** בחורבן ראשון (ערכין לב:). **קדושה ראשונה.** שקידשה יהושע (שם). **וכי אלו בלבד היו.** מוקפות חומה מימות יהושע בן נון (שבועות טז.). **מצאו אלו.** דרך ביאתם (שם).

◆

רבינו חננאל

יש אחריה התר. כלומר שרתה השכינה אחר חורבנה בנוב וגבעון ובירושלים. אבל משנבנה בית עולמים אין אחריו היתר במקום אחר לעולם. אמר ר' יצחק שמעתי שמקריבין בבית חוניי בזמן הזה, קסבר בית חוניי לאו בית עבודה זרה היא וקדושת ירושלים יש אחריה היתר כול', ונידחו דבריו. ומעשה דחוניי מפורש בסוף מסכת מנחות ובן שמעון הצדיק הוא וחלק על שמעיה אחיו, כשעלה לכהונה גדולה נתקנא בו וכו' וברח, והלך ובנה מזבח באלכסנדריא של מצרים והקריב עליו קרבן וכול'. ואמרינן תנאי היא, כלומר יש תנא שאומר יש אחריה היתר. דתניא אמר ר' ליעזר כשהיו בונין בהיכל היו עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרה כו'. אמר ר' יהושע שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית כו' עד מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולעתיד לבוא לעולם. ודייקינן לאו מכלל דר' אליעזר בר פלוגתיה דר' יהושע סבר דקדושה ראשונה קידשה לשעתה היא ולא לעתיד. ודחי רבינא ואמר כולי עלמא קידשה לשעתה וקידשה לעתיד, ור' אליעזר א'מר מה ששמע ור' יהושע מה ששמע ואין ביניהן חלוקה. ואמרינן אלא ר' ישמעאל בר' יוסי הוא דא'מר קדושה ראשונה אינה לעתיד לבוא והוא חולק על ר' אליעזר ועל ר' יהושע. דתניא בתורת כהנים ערי חומה המוקפ[ו]ת מימות יהושע בן נון כגון קצרה הישנה של ציפורין וחקרה של גו[ש] חלב ויודפת הישנה וגמלה הרי בגליל וגדור הרי בעבר הירדן וחדיד ואונו וירושלים הרי ביהודה. אמר ר' ישמעאל בר' יוסי לא מנו את אלו אלא שקידשום כשעלו מן הגולה אבל הראשונות בטלו משבטלה הארץ. איני והתניא בסוף ערכין אמר ר' ישמעאל בר' יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כתיב ששים עיר כל חבל ארגוב, וכת' כל אלה ערים בצורות וגו'. אלא מצאו את אלו